ANDREEA-NORA POP

IMAGINEA *ÎNGERULUI* ÎN FRAZEOLOGIA ROMÂNEASCĂ ŞI SPANIOLĂ

1. Introducere

Prezenta lucrare se desfăşoară pe două coordonate: frazeologia[1] şi platforma relaționării faptelor de limbă cu faptele de cultură (etnolingvistica). Perspectiva implică embrionar cristalizarea unor forme de gândire în plan frazeologic, reformulate în termenii ethos-ului unui popor. Constituenții îmbinărilor stabile de cuvinte care prezintă relevanță culturală au, astfel, atât funcția de „acumulare de informație" (Lotman 1974, p. 18), cât şi de țesătură a unor forme proprii ontologice. În configurarea frazeologică, lexemul *înger* se înscrie în zona mai vastă a *etnoteologiei*: „modelul românesc de a teologhisi [...], o modalitate populară de a-L înțelege pe Dumnezeu şi [de] a crede în El, [...] un element spiritual permanent" (Ivăniş-Frenţiu 2001, p. 273). În cele ce urmează, ne propunem să discutăm perspectiva dogmatică şi perspectiva neinstituționalizată asupra lumii nevăzute, stabilind liniile de convergență cu potențialul frazeologic al cuvântului *înger*. Vom analiza comportamentului său semantic în unitățile frazeologice (UF) româneşti şi spaniole, subordonându-ne traseul reînvestirii semnificaționale a termenului.

2. Îngerii în viziunea celor două popoare

2.1. Cele două comunități etnice vizate au aceeaşi religie predominantă (creştinismul), chiar dacă se înregistrează diferențe de cult (ortodoxie *vs* catolicism). În plan instituțional, există coerență între sisteme. Astfel, existența lumii nevăzute este considerată un adevăr de credință, numărul reprezentanților acesteia „depăşind puterea noastră de cuprindere" (Stăniloaie 2003, p. 442–443); îngerii sunt ființe spirituale, servitori şi mesageri ai lui Dumnezeu, protectori ai oamenilor de la naştere până la moarte (Estepa Llaurens 1992, p. 88–90). Au fost creați pentru a sluji planului de mântuire a omului, ajutându-l pe acesta „să înțeleagă realitatea eternă a lui Dumnezeu" (Stăniloaie 2003, p. 444). Printre trăsăturile lor, se numără

[1] Perspectiva frazeologică pe care o îmbrățişăm este cea largă, incluzând în corpusul pe care se va fundamenta analiza noastră secvențe lingvistice cunoscute în mod tradițional sub denumirea de *expresie*, *locuțiune*, *proverb.* Ne motivăm alegerea prin însăşi natura etnolingvistică a cercetării, plasând, astfel, într-o ramă globalizatoare dimensiunea culturală vizată. Întrucât realizarea unei clasificări terminologice nu reprezintă obiectul prezentei cercetări, vom utiliza termenii de *unitate frazeologică*, *îmbinare stabilă de cuvinte*, *frazeologism*.

DACOROMANIA, serie nouă, XIX, 2014, nr. 2, Cluj-Napoca, p.153–164

BDD-A7514 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 12:03:22 UTC)

inteligența, voința, imortalitatea, nefiind însă „existențe coeterne cu Dumnezeu”. Instanțele angelice dobândesc, în urma comuniunii cu omul, un mod distinct de a cunoaşte divinitatea, printr-o „apropiere mai sensibilă” (Stăniloaie 2003, p. 440). Ființa umană este superioară îngerilor prin „darul creator” şi prin misiunea „de a transfigura lumea materială” (Stăniloaie 2003, p. 446).

2.2. În mentalul popular românesc, îngerii sunt mesageri ai cerului, „mijlocitori” între om şi Dumnezeu. Se impregnează asupra lor câteva trăsături din religiile precreştine, actualizatoare ale cultului strămoşilor (Evseev 1998, p. 200–201). În plus, există credința că instanțele angelice provin din copiii decedați înainte de 7 ani (Niculiță-Voronca 1998, p. 430–431). La nivelul atitudinilor marcate cultural în spațiul hispanic, am identificat emfatizarea dualității bine/rău (înger bun/înger rău), care influențează traiectul existențial al omului; am mai constatat prezența unei atitudini difuze: perceperea ca păcat a acțiunii de a scuipa în foc, motivată de credința că degajarea de căldură şi lumină a fost generată prin gura unui înger (Rodríguez López 1910, p. 35, 93). Spectrul fenomenului este îmbogățit de tradiția galițiană, care confirmă rolul lor proteguitor: îngerii se camuflează în berze, protejând casa de evenimente nefericite (tunete, fulgere, inundații) şi răspândirea [illegible] manifestate prin plasarea une
2010, p. 149–150). Constatăm, aşadar,
le zone culturale, prin manifestarea unc

3. Trăsăturil

3.1. Nediferențiați din punct d
al instanțelor angelice, postulat de înv
sp. *discutir sobre el sexo de los ánge*[2]

controversată de la sfârşitul Evului Mediu, referitoare la natura corporală a îngerilor; această dispută eşuată s-a realizat în contextul în care turcii erau pe punctul de a cuceri Constantinopolul (Doval 2010). Semnificatul global actualizează, aşadar, referința la „o discuție lipsită de importanță”, mai ales într-o conjunctură caracterizată prin gravitate. La nivel general, UF este valorificată negativ, iar cuvântul-cheie dobândeşte, la rândul său, o valoare convergentă cu aceasta, prin conturarea imaginii *el sexo de los ángeles*. Semul predominant al lexemului *înger* este /natura spirituală/; semnificatul este imprecis, iar semnificantul, „plutitor” (*significante flotante*), deoarece numeşte fără să explice (Gómez García 2005, p. 10). Prezentul meme[3] s-a fixat frazeologic doar în limba spaniolă (echivalență zero), iar structura lingvistică este semitransparentă şi semiidiomatică.

[2] A. Pleşu (2003, p. 84–90) evidențiază alte controverse similare între teologi: „beneficiarii” protecției angelice (distribuirea preferențială/universală), singularitatea protectorului, existența unui înger al colectivității, judecarea divină a îngerilor, empatia lor.

[3] *Memeul* este definit ca „unitatea fundamentală de informație înmagazinată în creier, transmisă prin învățarea socială şi modificată prin forța selectivă a evoluției culturale” (Harris 2000, p. 18).

BDD-A7514 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 12:03:22 UTC)

3.2. Natura divină. Includem UF rom. *îngeri de baltă* şi sp. *ángel de tinieblas* în categoria eufemismelor, deoarece desemnează „diavolii" (îngeri căzuți). Sunt preferate aceste modalități de expresie probabil pentru a face mai puțin dezagreabilă pomenirea numelui duhurilor necurate. Totodată, poate fi reperată fără prea mare dificultate natura divină a demonilor, îngeri care s-au desprins de divinitate ca urmare a poftei trufaşe. Purtătorul sensului este termenul *baltă* (în frazeologismul românesc), respectiv *tinieblas* (în exemplul din spaniolă); lexemele desemnează spațiul locuit de ființele demonice, în concepția populară românească, respectiv simbolismul obscur al acestor ființe, în cercul cultural hispanic. Jocul de contraste întuneric/lumină, diabolic/divin (*ángel de luz vs ángel de tinieblas*) cunoaşte o potențială disoluție prin încarnarea distinctă a tentației în planul experienței ascetice (Rodríguez López 1910, p. 167). Informația memeică este prezentă în ambele cercuri culturale, iar echivalența structurilor este parțială.

3.3. Mesageri divini. Singura unitate de discurs repetat identificată care fructifică rolul ființelor celeste de purtătoare ale mesajului divin este structura sp. *¡Ángela María!*. În ciuda aparentei individualizări şi a diferențierii sexuale − aparență care va configura semiopacitatea UF −, secvența conține forma camuflată «ángel a María», caligrafiind, originar, surpriza Fecioarei la vestea că va da naştere unui Prunc (Martín Sánchez 2002, p. 104–105). Decodarea acestei pârghii culturale este localizată prin semnificatul global al construcției idiomatice („a încuviința, a se lămuri, a provoca surprindere"). Corespondența înregistrată se înscrie în categoria echivalențelor nule.

3.4. Protectori. Conceptul de pornire al rom. *a fi fără înger* − rolul de protectori al ființelor angelice − se află în deplină consonanță cu perspectivele dogmatică şi populară. Îngerul este un model şi un însoțitor al persoanei, nu cunoaşte viitorul şi nici gândurile nemanifestate, dar „încălzeşte" rugăciunea omului (Stăniloaie 2003, p. 459–461). Conceptul-țintă al UF dezvăluie însă o interpretare care se apropie mai degrabă de viziunea populară, care deposedează îngerii de calitatea solidarității: aceştia nu recunosc persoanele care mănâncă usturoi seara sau care se culcă încinşi la mijloc; nu însoțesc omul în cârciumă (Niculiță-Voronca 1998, p. 425) şi fug de cel implicat în tentative de omor sau care primeşte capra de Sf. Vasile (Gorovei–Ciauşanu 2000, p. 131).

Rom. *Omul pe pământ, dar îngerii în cer* lărgeşte sfera termenului analizat, fiind construită pe o structură de contrast (*pământ/cer*, respectiv *om/îngeri)*, opoziție marcată clar prin folosirea conjuncției adversative. Frazeologismul semitransparent operează ironic prin semnificatul global („fiecare trebuie să stea acolo unde îi este locul"); deducem, aşadar, că UF este supusă unui salt semantic prin care se neagă nu doar rolul de protector al ființei celeste, ci şi comunicarea angelo-umană. În parcursul său interior, omul pare să nu mai necesite bunăvoința angelică, devenindu-şi suficient sieşi. Motivată prin rolul de însoțitor al îngerului chiar şi în plan tanatic, dimensiunea imagistică a îmbinării stabile semitransparente rom. *până la Dumnezeu îngerii îți iau sufletul* se dovedeşte compatibilă cu valoarea pozitivă

BDD-A7514 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 12:03:22 UTC)

conferită fiinţelor spirituale; sensul frazeologic este însă în contradicţie cu aceasta („până să ţi se facă dreptate de la cei mari, trebuie să înduri multe de la cei mici”).

UF opacă şi idiomatică rom. *a plăti cotizaţie în sindicatul îngerilor* se înscrie în limbajul argotic, conferind o imagine plastică, şocantă prin termenii aleşi (*cotizaţie*, *sindicat)*, care mixează mai multe universuri de discurs şi care deţine o funcţie ludic-distractivă. Semnificativ pentru valoarea simbolică a construcţiei este verbul *a plăti*, entităţile analizate fiind plasate în sfera mercantilismului, a antropomorfizării (ipostază antitetică a beneficiilor spirituale ale îngerilor − vezi **2.1.**). Din hăţişul semantic se poate desprinde o paralelă subtilă cu viziunea dogmatică: existenţa treptelor superioare aflate în procesul de purificare/desăvârşire (Stăniloaie 2003, p. 465) survine prin imaginea organizaţiei care apară interesele „profesionale” ale îngerilor.

În mod surprinzător, doar româna a lexicalizat, la nivel frazeologic, acest meme prezent şi în spaţiul cultural spaniol. Echivalenţa înregistrată este, aşadar, nulă.

3.5. Buni. UF rom. *a avea suflet de înger*, rom. *a fi un înger* reactualizează statutul îngerilor de fiinţe spirituale, particularizat, în situaţia de faţă, prin trăsătura bunătăţii contopite cu blândeţea şi ingenuitatea. Motivarea construcţiilor derivă din „comunitatea de destin[4]” a proteguitorului şi a protejatului, funcţia protectoare fiind reperată atât la nivelul dogmei, cât şi la nivel popular. Exemplificăm ultima categorie prin credinţa că, de Moşi, îngerii le împart decedaţilor darurile trimise de cei vii (Văduva 1997, p. 133). Acest prag moral al nobleţei se poate răsfrânge şi asupra protejatului, prin asumarea prezenţei serafice: „*Iubeşte-ţi duşmanul* înseamnă *Adu-ţi aminte că îngerul lui îl iubeşte*, *Învaţă să iubeşti asemenea îngerilor*” (Pleşu 2003, p. 196). Echivalenţele sunt nule, doar limba română a lexicalizat această imagine prin structurile semitransparente.

3.6. Răbdători. Între construcţiile transparente şi semiidiomatice rom. *(a avea) o răbdare de înger* şi sp. *tener una paciencia angelical* se manifestă o relaţie de echivalenţă aproape totală, întrucât UF coincid în valoarea cuvântului-cheie (fiinţele sacre se evidenţiază prin manifestarea răbdării la cota ei maximă). Considerăm că simetria se datorează timpului îndelungat în care aceste entităţi cereşti îl însoţesc pe om, asumându-şi rolul de protectori, indiferent de gravitatea faptelor celui protejat. Plasând acestă trăsătură într-o ramă situaţională mai largă, se poate decoda rolul îngerilor de „pedagogi” prin „delegaţie divină”, care se îndepărtează însă prin prezenţa discretă[5] de metodele de instruire din lumea văzută (Pleşu 2003, p. 184).

3.7. Rezistenţi la ispite. UF rom. *slab de înger* şi rom. *tare de înger* înglobează în sfera lor semantică grade diferite ale rezistenţei spirituale, fiind construite pe baza unei sinecdoce: folosirea îngerului (parte) ca reprezentant al omului (în-

[4] „Omul şi îngerul său conlucrează sub acelaşi *jug*, trag laolaltă acelaşi atelaj. Sunt două fiinţe cu aceeaşi rădăcină, cu aceeaşi obârşie. Două fiinţe şi un unic proiect” (Pleşu 2003, p. 104).

[5] „Tăcerea îngerilor este o tăcere eminamente făptuitoare. Ei ni se adresează fără cuvinte, prin acţiunea lor, prin evenimente, întâmplări şi experienţe” (Pleşu 2003, p. 184).

BDD-A7514 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 12:03:22 UTC)

treg), sau pe o reaşezare conceptuală care priveşte îngerul ca dublu al omului. Construcţiile sunt configurate în jurul unei polarităţi, urmând aceeaşi schemă frazeologică: slăbiciunea/tăria îngerului determină lipsa/prezenţa energiei morale, rezistenţa în faţa ispitelor. Potrivit concepţiei populare, tăria călăuzei divine se calculează prin raportarea la diavol (Zanne 2003, p. 22) şi ţine de ceasul în care s-a născut copilul (Niculiţă-Voronca 1998, p. 427). Această calitate a îngerului se manifestă şi ca sursă a îmbogăţirii: un om *tare de înger* îl poate lega pe diavol „cu brăcinarul" şi îl poate lovi pentru a-i lua comorile (Oişteanu 1989, p. 52). Construcţia rom. *a-şi ţine îngerii* resemantizează cuvântul-cheie analizat, care, prin echivalenţa *îngeri/fire*, demitizează rolul lor de protectori, asemănându-i, mai degrabă, cu nişte fiinţe distrugătoare, fapt evidenţiat şi de utilizarea pluralului. DA dă un sens separat termenului *înger*, dedus din aceste construcţii („fire, caracter"). Nu am identificat UF echivalente în limba spaniolă.

3.8. Fericiţi, liniştiţi. UF rom. *a dormi ca un îngeraş*; sp. *dormir como un angelito*; sp. *estar/sentirse como los (propios/mismos) ángeles* sunt marcate de nişte comparaţii ale căror verbe (*a dormi*, *a se simţi*, *a fi*) se află în contradicţie cu viziunea populară a protecţiei angelice. Această reîncărcare semantică a fiinţelor serafice prinde contur în mentalul colectiv prin statutul lor de „martori ai începutului", fiind „primele şi singurele creaturi care asistă […] la facerea lumii". Îşi manifestă, aşadar, prin dans[6], „euforia" şi „încântarea" (Pleşu 2003, p. 162).

Cu toate acestea, în plan frazeologic, euforia este aureolată de aburul pasivităţii. În plus, spre desosebire de învăţătura creştină, potrivit căreia îngerii sunt duhuri (Stăniloaie 2003, p. 438), în prezentele fapte de limbă aceştia sunt înzestraţi cu corporalitate (de aici, nevoia de somn). Construcţiile rom. *a dormi ca un îngeraş/*sp. *dormir como un angelito* înregistrează o echivalenţă totală, înfăţişând nişte fiinţe spirituale al căror rol nu e nici pe departe cel de păzitor al omului, ci care dobândesc o identitate aproape ludică. Imaginaţia populară a reprezentat adesea îngerii în chip de femeie, cu ochi albaştri, cu păr bălai şi despletit, fiind uneori chiar lipsiţi de trup (Zanne 2003, p. 21). Totodată, nivelul emic dezvăluie credinţa că visele bune vin de la îngerul păzitor şi că jocul îngerilor este una din cele mai plăcute imagini cu care se poate delecta omul (Niculiţă-Voronca 1998, p. 425, 431). Deşi situate sub acelaşi apanaj al repausului, sp. *soñar con los ángeles/angelitos* şi *estar con los angelitos* păstrează, totuşi, contiguitatea călăuză/protejat, asimilată prin prepoziţia împreună-lucrării (*con).* Cea de-a doua construcţie se caracterizează prin polisemantism, desemnând atât „somnul", cât şi „zăpăceala", fapt care conferă o valoare negativă matricei semantice a cuvântului analizat. Acelaşi sem predominant al stării de bine trăite de fiinţele angelice se evidenţiază şi în UF sp. *estar/sentirse como los (propios/mismos) ángeles.* Semnificativ pentru această

[6] „Lumina devine muzică, lumină sonoră. Fiecărui gest creator îi răspunde, ca un ecou, jubilaţia simfonică a spectatorilor cereşti" (Pleşu 2003, p. 162).

BDD-A7514 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 12:03:22 UTC)

valoare simbolică este, probabil, rolul de slujitori ai divinității. Limba română este mult mai săracă faptic, la nivel frazeologic, în ceea ce priveşte trăsătura aflată în discuție.

3.9. Minunați. UF rom. corespunzătoare construcției sp. *(hacer) algo como los (propios/mismos) ángeles* este *a face ceva dumnezeiesc*, realizându-se însă o schimbare de perspectivă: dacă în frazeologismul spaniol accentul cade pe agentul acțiunii (îngerii), în varianta românească se subliniază modalitatea în care se desfăşoară acțiunea. Prin capacitatea lor creatoare, ființele angelice dobândesc forțele unei veritabile *enérgeia* care nu intră în opoziție cu creația divină. Îmbinarea stabilă sp. *tener mucho ángel* exploatează unul din semnificatele secundare ale termenului, dobândit prin extindere semantică („farmec, simpatie, încântare"). La nivelul general al expresiei, se valorifică semul predominant al carismei de care dau dovadă ființele celeste. Prin extindere semantică, diminutivul lexemului religios desemnează în limba română „un copilaş frumos ca un înger" (DA), valență nelexicalizată însă frazeologic decât în spaniolă: *San Blas, ahoga ésta y ven a por más*; *Blas bendito, que se ahoga este angelito*. UF sp. *pasar un ángel* funcționează pe baza aceluiaşi mecanism funcțional al caracterului extraordinar, fapt care poate fi depistat doar din relaționarea semnificatului global cu cel literal: gestul „trecerii" unui înger are ca efect încremenirea. Construcția este opacă şi idiomatică. Doar limba spaniolă reține frazeologic acest meme; aşadar, echivalența este „nulă".

3.10. Au culoarea albă. Construcția argotică rom. *praf de înger* mizează pe semiopacitate. Saltul neaşteptat la semnificatul frazeologic („cocaină") poate fi motivat doar prin albul luminii, perceput, în general, ca fiind culoarea îngerilor[7] şi care coincide, în acest caz, cu trăsătura cromatică a stupefiantului (de altfel, el mai este denumit, la nivel argotic, *praf alb)*. Lexemul *praf* este singurul care semnalează referentul prin semele /particule/, /foarte fine/. Eufemismul operează cu o mutație semantică: în ciuda identității cromatice, nu poate fi identificată o altă asemănare între cele două lexeme, aceasta fiind şi miza unității lexicale în cauză. Echivalența identificată este nulă.

4. Sf. Arhanghel

Potrivit învățăturii de credință, arhanghelii au un statut semnificativ prin rolul lor de căpetenii îngereşti. În popor, dobândesc, în general, un rol tanatic[8]: duc sufletul în rai sau în iad, îi apără pe cei buni, se roagă lui Dumnezeu să prelungească viața

[7] În tradiția iconografică, îngerii sunt înfățişați ca nişte tineri strălucitori, îmbrăcați în veşminte albe. A. Pleşu (2003, p. 200) este de părere că ființele celeste reflectă strălucirea Creatorului, fiind „expresia formei ei [lumii] dintâi, anterioară «căderii»", „scântei ale focului originar, oglinzi ale Principiului".

[8] În acest sens, reprezentativ este obiceiul de a arunca apă de băut în momentul trecerii convoiului de înmormântare pe drumul spre biserică. Explicația performării acestui ritual constă în ajutorarea arhanghelului psihopomp (acesta îşi spală sabia în vasul cu apă) (Gorovei–Ciauşanu 2000, p. 22).

BDD-A7514 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 12:03:22 UTC)

omului (Muşlea–Bârlea 1970, p. 404), iau şi aduc sufletele înapoi în caz de leşin, umblă pe punţile raiului şi ale iadului (Niculiţă-Voronca 1998, p. 217). În spaţiul hispanic, arhanghelii cântăresc sufletele şi le scot din purgatoriu (López 1910, p. 32). Există, prin urmare, o întâlnire culturală la nivelul rolului psihopomp, aspect pe care mizează şi nenumărate scrieri apocrife[9] care îl prezintă pe Arhanghelul Mihail[10] în calitate de călăuză a sufletelor către cer şi ca rugător sârguincios pentru neamul omenesc, „fiind cel mai fidel protector al acestuia" (Olar 2004, p. 45–46).

UF rom. *l-a luat Sfântul Arhanghel* devine motivată prin funcţia sa culturală (semnificatul global − „a murit"), neraportarea la contextul generator conferindu-i statutul de construcţie semiopacă. Am identificat în limba spaniolă o serie de UF construite în jurul cuvântului-cheie *Sf. Mihail*, unul dintre arhangheli. Relevanţa sa culturală rezidă în rolul de protector al armatei spaniole (mai ales în cucerirea şi colonizarea Indiilor), fiind considerat prinţul oştirilor cereşti şi călăuza sufletelor către iad sau rai. Cultul său a culminat în secolul al XIII-lea (González Cruz 2000, p. 46). O parte din construcţiile identificate designează aspecte meteorologice specifice finalului de septembrie, când este sărbătorit sfântul: ploile frecvente (sp. *Día de San Miguel, quita el agua a tu vergel*; sp. *Lluvia por San Miguel, poco tiempo la has de ver)* sau tânjirea după anotimpul cald (sp. *Por San Miguel, gran calor será de mucho valor).* Aceste UF cu rol explicativ sunt transparente şi neidiomatice. UF sp. *ponerle una vela a San Miguel y otra al diablo* operează cu o structură de contrast (*San Miguel/diablo*), entităţi care împart o zonă de semnificare comună (/fiinţe supranaturale/), dar care se diferenţiază prin semul /rol/, respectiv /pozitiv/ şi /negativ/. Considerăm că imaginea mentală se aplică acestui înger datorită marcării sale cultural-naţionale deja menţionate. Starea de lucruri descrisă în semnificatul global („a încerca să îi mulţumeşti şi pe unii şi pe alţii") dezvăluie o UF semiopacă. Frazeologismul sp. *hacer un San Miguel* este opac, cu un semnificat global surprinzător („a lovi violent pe cineva"). Relaţia de semnificare implică o metonimie (presupunem că, pornind de la rolul de comandant al oştilor, se descrie una din tehnicile de luptă folosite). Cu o vizibilă inegalitate numerică, UF cunosc echivalenţe nule.

5. Concluzii

În urma analizei efectuate, rezultă că lexemul *înger* este mai productiv în română (am identificat 15 UF româneşti şi 12 UF spaniole), limbă în care întâlnim şi sensuri mai nuanţate. Nu există echivalenţă cantitativă nici în planul lexemelor *arhanghel* şi *Sf. Mihail*, nefiind înregistrate corespondenţe. Am identificat echivalenţe totale (rom. *(a avea) o răbdare de înger/*sp. *tener una paciencia angelical*; rom. *a dormi ca un îngeraş*/sp. *dormir como un angelito*), echivalenţe parţiale (rom. *în-*

[9] Scrierea apocrifă din sec. al II-lea d.H., *Testamentul lui Avraam*, îl descrie pe Sf. Mihail înfăţişându-i-se lui Avraam la finalul vieţii acestuia. Mişcat de însemnătatea momentului, îngerul începe să plângă, iar lacrimile sale se transformă în nestemate (Olar 2004, p. 87–88).

[10] Sf. Mihail este şi îngerul păzitor al evreilor (Olar 2004, p. 28).

BDD-A7514 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 12:03:22 UTC)

*geri de baltă/*sp. *ángel de tinieblas)* şi echivalenţe nule, în care numai una dintre cele două limbi materializează semnificatul frazeologic având la bază o imagine construită cu ajutorul lexemului *înger*[11]. Astfel, nediferenţierea îngerilor din punct de vedere sexual sau statutul lor de mesageri divin sunt memeuri care apar doar în spaniolă, în timp ce rolul proteguitor şi trăsătura bunătăţii apar doar în română.

Am remarcat identitatea de concepţie la nivel dogmatic şi asemănări în plan popular, fiind generate atitudini difuze care cunosc particularităţi locale. Totodată, am sesizat existenţa unei oscilaţii între sistemele atitudinale difuz şi stilizat, cu toate că, în mare parte din cazuri, se păstrează linia atitudinilor sancţionate; astfel, valoarea referenţială a UF este preponderent pozitivă. Întâlnim, totuşi, fenomenul de polarizare semantică (valenţele termenului se dezvoltă în două direcţii opuse), valoare specifică mai ales limbii române. Puţine unităţi lexicale spaniole valorifică negativ entitatea analizată (*discutir sobre el sexo de los ángeles*; *hacer un San Miguel*). Cu toate acestea, liniile de fractură între atitudinile difuze şi stilizate nu sunt pregnante, perspectiva emică fiind, în general, de comuniune şi chiar de admiraţie faţă de fiinţele spirituale.

Tabel 1

Corpusul folosit în lucrare

UF din limba română	**Semnificaţie**	**Surse**	**UF din limba spaniolă**	**Semnificatul literal**	**Semnificaţie**	**Surse**
Slab/tare de înger	Fără/cu energie morală, (in)capabil să reziste ispitelor; fără/cu voinţă, care (nu) se lasă uşor înduplecat	ZN DA DUM	*No tener/tener estómago*	A nu avea/a avea stomac	Fără/Cu energie morală, (in)capabil să reziste ispitelor	ROM-SP
A-şi ţine îngerii	A-şi ţine firea	DUM	*Mantenerse sereno*	A se menţine calm	A rămâne calm	SP-ROM
Praf de înger	Cocaină		*La (tía) blanca*	(Mătuşa) albă	Cocaină	ROM-SP
(A avea) o răbdare de înger	Răbdare foarte mare	DEX	**Tener una paciencia angelical**	A avea o răbdare îngerească	A avea multă răbdare	WP
A avea suflet de înger	A fi de o mare blândeţe, bunătate	ROM-SP	*Ser un trozo de pan*	A fi o bucată de pâine	A fi de o mare bunătate	ROM-SP

[11] În tabelul anexat lucrării, am căutat să oferim UF corespondente chiar şi în situaţiile în care echivalenţa înregistrată este nulă. Prioritatea noastră a fost identificarea unor construcţii care să conţină alte lexeme religioase, căutând echivalenţa semnificatului global.

BDD-A7514 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 12:03:22 UTC)

Tabel 1 (continuare)

A se simți ca în rai	A se simți minunat	SP-ROM	**Estar/sentirse como los (propios/ mismos) ángeles**	A fi/a se simți precum îngerii (înşişi)	A se simți minunat	SP-ROM
A bate apa-n piuă	A vorbi fără rost	SP-ROM	**Discutir sobre el sexo de los ángeles**	A vorbi despre sexul îngerilor	A avea o discuție lipsită de importanță	DOV
A dormi ca un îngeraş	A dormi senin şi liniştit	SP-ROM	**Dormir como un angelito**	A dormi ca un îngeraş	A dormi senin şi liniştit	SP-ROM
A face ceva dumnezeiesc; **Ca îngerii**	A face ceva în mod minunat Cuminte, supus, ascultător	DA SP-ROM	**(Hacer) algo como los (propios/ mismos) ángeles**	(A face) ceva ca îngerii (înşişi)	A face ceva în mod minunat	SP-ROM
A fi un înger	A fi o ființă bună, blândă, frumoasă	ZN	**Tener mucho ángel**	A avea (cineva) mult înger	A avea un farmec deosebit	SP-ROM
Până la Dumnezeu, îngerii îți iau sufletul	Până să îți facă dreptate cei mari, trebuie să înduri multe de la cei mici	ZN				
Îngeri de baltă	Draci	ZN	**Ángel de tinieblas**	Înger de tenebre	Drac	DRAE
A fi fără înger	A fi lipsit de noroc, a i se întâmpla nenorociri	ZN	*Tocarle la china*	A nimeri pietricica	A avea ghinion	DRAE
Omul pe pământ, dar îngerii în cer	Fiecare acolo unde îi este locul	ZN	*El muerto en el cementerio y el fraile en el monasterio*	Mortul în cimitir şi călugărul în mănăstire	Fiecare să stea acolo unde îi este locul	PA
A plăti cotizație în sindicatul îngerilor	A muri	BG	*Estirar la pata*	A-şi întinde laba	A muri	DRAE
			San Blas, ahoga ésta y ven a por más; Blas bendito, que se ahoga este angelito	Sf. Vlas, sufocă asta şi vino pentru mai mult; Vlas, binecuvântatule, se sufocă îngeraşul ăsta	Invocație a sfântului pentru ajutor	PA
Pentru Dumnezeu!	Exclamație de implorare, surprindere, dezaprobare	DEX	**¡Ángela María!**	Înger(l)a Maria!	A încuviința, a se lămuri, a provoca surprindere	DRAE

BDD-A7514 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 12:03:22 UTC)

Tabel 1 (continuare)

			Pasar un ángel	A trece un înger	Când se produce o tăcere deplină într-o conversație	DRAE
A dormi ca un îngeraş	A dormi senin şi liniştit	SP-ROM	**Soñar con los ángeles/angelitos**	A visa îngeri/ îngeraşi	A dormi	DRAE
A fi cu capul în nori	A fi străin de ceea ce se petrece în jur	DEX	**Estar con los angelitos**	A fi cu îngeraşii	1. A fi aiurit 2. A dormi	DRAE
L-a luat Sf. Arhanghel	A murit	ZN	*Irse al otro barrio*	A merge în celălalt cartier	A muri	DRAE
Te fură Sfântu' Ilie	O să mănânci bătaie	ZN	**Hacer un San Miguel**	A face un Sf. Mihail	A lovi violent pe cineva	BA
			Día de San Miguel, quita el agua a tu vergel	Ziua de Sf. Mihail, îndepărtează apa din livada ta	În această perioadă, ar trebui să înceapă ploile (29 sept.)	MAL
A împăca şi capra, şi varza	A încerca să îi mulțumeşti pe toți	SP-ROM	**Ponerle una vela a San Miguel y otra al diablo**	A-i pune o lumânare Sf. Mihail şi alta diavolului	A încerca să îi mulțumeşti şi pe unii, şi pe alții	SP-ROM
			Lluvia por San Miguel, poco tiempo la has de ver	Ploaia de Sf. Mihail pentru puțin timp o vezi	Nu plouă foarte mult în această perioadă	PA
			Por San Miguel, gran calor será de mucho valor	De Sf. Mihail, căldura mare va fi de mare valoare	Fiind mijlocul toamnei, căldurii i se duce dorul	PA

BIBLIOGRAFIE

BA = Manuel Barrios, *Repertorio de modismos andaluces*, Cádiz, Universidad de Cádiz, Servicio de publicaciones, 1991.

BG = Miorița Baciu Got, *Argoul românesc. Expresivitate şi abatere de la normă*, ediția a II-a, Bucureşti, Editura Corint, 2008.

DA = *Dicționarul limbii române* (1934), tomul II, partea I. *F–I*, Bucureşti, Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, 1934.

DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1998.

Doval 2010 = G. Doval, *Del hecho al dicho*, Madrid, Alba Libros, 2010.

DRAE = Real Academia Española: http://rae.es/, accesat în data de 08. 12. 2013.

DUM = Stelian Dumistrăcel, *Expresii populare româneşti*, Iaşi, Institutul European, 1997.

BDD-A7514 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 12:03:22 UTC)

Estepa Llaurens = J. M. Estepa Llaurens, *Catecismo de la iglesia católica*, Bilbao, Asociación de Editores del Catecismo, 1992.

Evseev 1998 = Ivan Evseev, *Dicţionar de magie, demonologie şi mitologie românească*, Timişoara, Editura Amarcord, 1998.

Gómez García 2005 = P. Gómez García, *Las estructuras de lo simbólico. Perspectivas sobre la cultura popular andaluza*, Granada, Comares, 2005.

González Cruz 2000 = David González Cruz, *Los «Dioses» de la guerra: propaganda y religiosidad de España y América durante el Antiguo Régimen*, in D. González Cruz (coord.), *Religiosidad y costumbres populares en Iberoamérica*, Huelva, Universidad de Huelva Publicaciones, 2000, p. 29–48.

Gorovei–Ciauşanu 2000 = A. Gorovei, G. F. Ciauşanu, *Credinţe şi superstiţii româneşti* Ediţie de Irina Nicolau şi Carmen Huluţă, Bucureşti, Humanitas, 2000.

Harris 2000 = M. Harris, *Teorías sobre la cultura en la era posmoderna*, Barcelona, Crítica, 2000.

Ivăniş-Frenţiu 2001 = Maria Ivăniş-Frenţiu, *Limba română şi limbajul rugăciunii*, Bucureşti, Anastasia, 2001.

Koszla-Szymańska 2010 = Malgorzata Koszla-Szymańska, *Supersticiones y creencias populares relacionadas con animales arraigadas en las culturas gallega y polaca. Tema de animales en el aula*, în *ACTAS XLV Congreso El Camino de Santigo: Encrucijada de lenguas y culturas*. Editores: Miguel Salas Díaz, Susana Heikel, Gerardo Hernández-Roa, Asociación Europea de Profesores de Español (AEPE), La Coruña, 2010.

Lotman 1974 = I. Lotman, *Studii de tipologie a culturii*. Traducere de Radu Nicolau, Bucureşti, Editura Univers, 1974.

Martín Sánchez 2002 = M. Martín Sánchez, *Seres míticos y personajes fantásticos españoles*, Madrid, Edaf, 2002.

Muşlea–Bârlea 1970 = I. Muşlea, O. Bârlea, *Tipologia folclorului. Din răspunsurile la chestionarele lui B. P. Hasdeu*, Bucureşti, Editura Minerva, 1970.

Niculiţă-Voronca 1998 = Elena Niculiţă-Voronca, *Datinile şi credinţele poporului român*, I, Iaşi, Editura Polirom, 1998.

Oişteanu 1989 = Andrei Oişteanu, *Motive şi semnificaţii mito-simbolice în cultura tradiţională românească*, Bucureşti, Editura Minerva, 1989.

Olar 2004 = Ovidiu-Victor Olar, *Împăratul înaripat. Cultul Arhanghelului Mihail în lumea bizantină*, Bucureşti, Editura Anastasia, 2004.

PA = J. Panizo, *Refranero temático español*, Valladolid, Universidad de Valladolid, 1999.

Pleşu 2003 = Andrei Pleşu, *Despre îngeri*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2003.

Rodríguez López 1910 = J. Rodríguez López, *Supersticiones de Galicia y preocupaciones vulgares*, Colección Camino de Santiago, Editorial Nova, 1910.

ROM-SP = Constantin Teodorovici, Rafael Pisot, *Dicţionar român-spaniol de expresii şi locuţiuni*, Iaşi, Editura Polirom, 2005.SP-ROM = Rafael Pisot, Loreta Mahalu, Constantin Teodorovici, *Dicţionar spaniol-român de expresii şi locuţiuni*, Iaşi, Editura Polirom, 2002.

Stăniloaie 2003 = Dumitru Stăniloaie, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. I, ediţia a III-a, Bucureşti, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2003.

Văduva 1997 = Ofelia Văduva, *Magia darului*, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1997.

WP = P. Weibel, *The Big Red Book of Spanish Idioms*, New York, McGraw-Hill, 2004.

Zanne 2003, ZN = Iuliu A. Zanne, *Proverbele românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria şi Macedonia*, Bucureşti, Asociaţia Română pentru Cultură şi Ortodoxie „Scara”, 2003 (ediţie anastatică; prima ediţie: Bucureşti, Socec, 1895–1903, 1912).

BDD-A7514 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 12:03:22 UTC)

THE IMAGE OF THE *ANGEL* IN ROMANIAN AND SPANISH PHRASEOLOGY
(*Abstract*)

The present paper provides a comparative and contrastive analysis of Romanian and Spanish phraseological units from the standpoint of ethnolinguistics. More specifically, we will tackle the linguistic structures that contain the word "angel", which are listed in Table 1. An inventory of thematic elements was made, according to the attributes of celestial beings (pure spirits, beautiful, resisting temptations, numinous). Of special importance are idiomaticity, transparancy and the place predominant semes occupy in the semantic configuration of phraseologisms. With respect to the correspondence between the two languages, we aimed at identifying several types of equivalence (total, partial and zero equivalence).

Cuvinte-cheie: *figura* ***îngerului***, *frazeologie*, *etnolingvistică*, *semantică*.
Keywords: *the image of* ***the angel***, *phraseology*, *ethnolinguistics*, *semantics*.

Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu"
Cluj-Napoca, str. E. Racoviţă, 21
andreea_nora_pop@yahoo.com

BDD-A7514 © 2014 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-22 12:03:22 UTC)